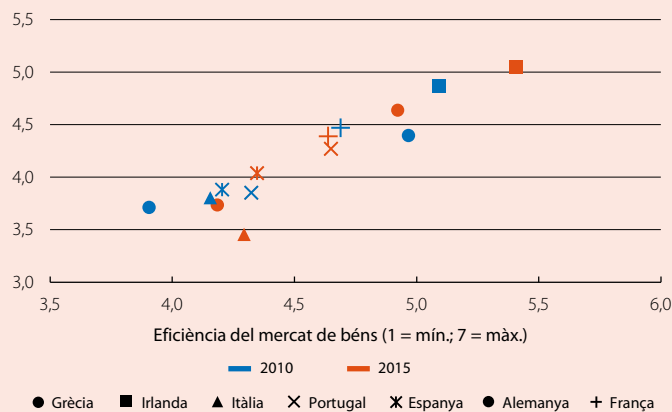

Competitivitat a la perifèria: liberalització laboral i del mercat de béns i serveis

Els desequilibris externs dels països perifèrics es van incrementar de manera substancial després de la formació de la unió monetària europea. La crisi i, també, les reformes implementades van contribuir a corregir la majoria de casos. Tot i que una gran part de la correcció ha estat conseqüència directa de la profunditat de la crisi i dels seus efectes sobre la caiguda de la demanda interna, una part de la millora dels saldos exteriors ha estat resultat dels guanys de competitivitat arran dels processos de liberalització del mercat laboral i de béns i serveis. Uns guanys que haurien d'anar a més, a mesura que les reformes i la liberalització vagin fent efecte.¹

Europa: índexs d'eficiència laboral i mercat de béns (2010 en relació amb el 2015)

Eficiència del mercat laboral (1 = mín.; 7 = màx.)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Fòrum Econòmic Mundial (Índex de Competitivitat Global).

En l'àmbit del mercat de treball, les mesures implementades han tractat de facilitar un millor ajust de la força laboral i de la retribució dels treballadors a les condicions econòmiques al llarg del cicle. Entre aquestes mesures, destaca una disminució del cost d'indemnització per acomiadament a Grècia, a Espanya i, en especial, a Portugal. Així i tot, a Espanya, i malgrat la rebaixa, aquest cost se situa encara molt per damunt de la mitjana europea, grega i portuguesa: puja a 14,3 setmanes de salari per als acomiadaments procedents de treballadors amb una antiguitat de cinc anys, enfront de les 13,0 setmanes dels treballadors grecs o de les 8,6 dels portuguesos, segons l'informe *Doing Business* elaborat pel Banc Mundial.

Entre les reformes que incideixen en la retribució dels treballadors, destaquen els canvis en el procés de negociació col·lectiva que han afavorit una opció més descentralitzada de la negociació, segons la qual els convenis a nivell d'empresa prevalen sobre uns altres a nivell sectorial o provincial. Aquestes receptes, que augmenten la flexibilitat interna de les empreses i permeten ajustar millor els salaris als nivells de productivitat empresarial, són les que haurien de proporcionar més bons resultats a mitjà termini sobre la competitivitat dels països. Espanya i Grècia han avançat considerablement en aquest aspecte. Per exemple, Grècia va suspendre, el 2011, la clàusula de favoritisme que obligava a iniciar qualsevol tipus de negociació a partir del contracte més favorable aconseguit per treballadors semblants. Així mateix, en aquest mateix any, va permetre la signatura de nous acords a grups de treballadors representatius, en el cas que no existís representació sindical a l'empresa. En canvi, a Portugal, els avanços en aquest front han estat menys contundents. El motiu és que, malgrat que es permet la suspensió dels acords col·lectius a nivell sectorial enfront d'un nou acord a nivell empresarial, perquè la suspensió de l'acord sectorial sigui possible, s'exigeix la firma dels signants originals. Aquesta condició ha limitat el nombre de suspensions i, per tant, de nous convenis a nivell empresarial.² Així i tot, Portugal ha iniciat, en conjunt, importants reformes en l'àmbit laboral. A més de la rebaixa del cost d'acomiadament ja esmentada, ha potenciat la flexibilitat horària, ha enfortit les polítiques actives d'ocupació mitjançant cursos de formació i el foment de l'aprenentatge a les empreses, i ha reduït els subsidis per atur. Això explica que Portugal sigui, segons l'índex elaborat pel Fòrum Econòmic Mundial (vegeu el primer gràfic, eix vertical), un dels països perifèrics que ha millorat més en termes d'eficiència del mercat laboral.

1. Irlanda forma part del grup de països que han corregit de manera substancial el seu desequilibri extern i que han dut a terme reformes importants. No obstant això, aquestes reformes s'han centrat en el sector financer i públic i no en l'àmbit laboral i de béns i serveis, ja que es tracta d'una economia amb mercats laborals i de béns i serveis molt més liberalitzats. Per aquesta raó, aquest article del Dossier no aprofundirà en el cas d'Irlanda.

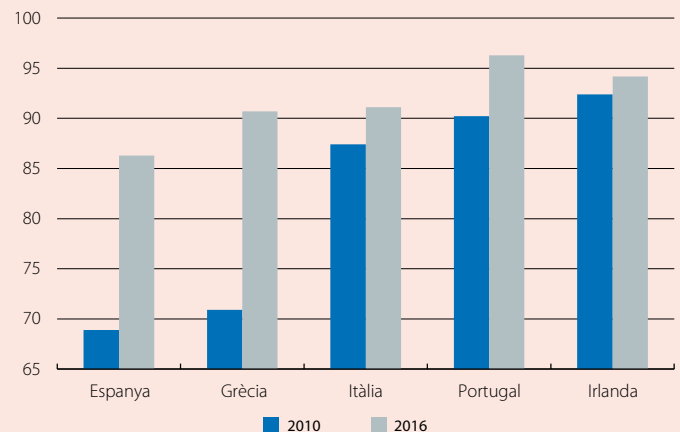
2. Fins al maig del 2015, no s'havia suspès cap acord (vegeu «Post-Program Surveillance Report», Portugal Spring 2015, European Commission, 2015).

En canvi, Itàlia, segons aquest mateix índex, és el país perifèric que s'ha comportat pitjor pel que fa a la millora de l'eficiència del mercat laboral. La raó principal és que, fins fa poc, no havia efectuat modificacions significatives en aquest àmbit. No obstant això, al desembre del 2014, es va aprovar una important reforma laboral que ha entrat en funcionament enguany i que pretén atacar el problema de la dualitat laboral. Entre altres mesures, destaca un nou contracte per a les noves incorporacions, amb una indemnització creixent o la no obligatorietat de readmetre els empleats acomiadats en cas de perdre el judici.³ En aquest sentit, cal esperar una millora significativa de l'índex d'eficiència del Fòrum Econòmic Mundial quan reculli les polítiques implementades recentment.

En el pla de les reformes del mercat de béns i serveis, el gros de les mesures s'ha centrat en la reducció dels costos administratius, d'una banda, i en la millora de la competència de sectors clau per al funcionament del conjunt de l'economia, de l'altra. En particular, Portugal, Espanya i Grècia han progressat de manera substancial en la simplificació administrativa per obrir un negoci. Així, Portugal va llançar, el 2011, la iniciativa «Autorització zero», que simplificava la tramitació electrònica amb l'Administració central. Malgrat que la Comissió Europea encara opina que l'economia lusitana ha d'insistir més en la facilitació dels tràmits de les Administracions locals, segons l'índex *Doing Business* elaborat pel Banc Mundial, les millores han estat importants en aquest aspecte: al subíndex *Starting a Business*, ha passat de 90,22 en l'índex del 2010 a 96,28 en el del 2016.⁴ La millora d'Espanya en aquest subíndex ha estat encara més significativa, però el marge de millora continua sent ampli: ha passat de 68,88 a 86,30 (vegeu el segon gràfic).

Facilitat per iniciar un negoci *

Distància fins a la frontera (100 = millor)

Nota: * Subíndex Starting a Business, de l'índex Doing Business.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc Mundial (índex Doing Business).

Finalment, també s'han engegat nombroses mesures per incrementar el grau de competència en certs sectors rellevants. No obstant això, i segons un informe recent elaborat per l'OCDE, encara queda treball per fer.⁵ En concret, la institució internacional subratlla que Portugal ha de continuar avançant per augmentar la competència a les indústries de xarxes, així com en algunes de les professions regulades, i que Espanya ha de fer el mateix amb l'elevat nombre de professions liberals amb col·legiació obligatòria. D'altra banda, a Itàlia, encara no són clars els efectes de l'extensa desregulació sobre els serveis professionals duta a terme entre el 2011 i el 2013 (vegeu el primer gràfic, eix horitzontal). I, malgrat que Grècia ha rebaixat de manera substancial les barreres a la competència en nombrosos sectors i professions, cal recordar que, dels països de la UE, era uns dels països amb més regulacions sobre els serveis professionals, de manera que serà necessari supervisar-ne l'evolució.

En definitiva, els processos de liberalització del mercat de treball i de béns i serveis als països perifèrics han estat importants. I les mesures implementades han proporcionat una major flexibilitat laboral i han reduït les barreres a la competència en diversos sectors. No obstant això, malgrat els esforços, en el terreny laboral, el grau de dualitat, encara elevat, és un element que ha de ser atacat amb accions més definitives. En el pla de les reformes de mercat, sembla que incrementar el grau de competència en nombrosos serveis i professions liberals també és un aspecte comú que s'hauria d'enfortir. Així, doncs, les bones xifres en el pla de l'activitat econòmica a gran part de la zona de l'euro no ens han de fer perdre l'embranchida reformista que els anys de crisi ens han obligat a afrontar.

Clàudia Canals

Departament de Macroeconomia, Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

3. Vegeu «Reforma laboral a Itàlia: un gran pas endavant», IM03/2015.

4. Quan es mesura la distància fins a la frontera, es classifica cada economia dins un grup d'economies semblants i s'atorga la puntuació de 100 a l'economia del grup amb les millors característiques en cada aspecte. Així, quan Portugal passa de 90,22 a 96,28 significa que s'apropa al millor país en el subíndex *Starting a Business*.

5. Vegeu «Economic Policy Reforms 2015. Going for Growth», OCDE, 2015.